

Oponentský posudek na habilitační práci Mgr. Ondřeje Jakubce , Ph.D., „Slavné stavení“ posledních Rožmberků. Vila Kratochvíle a možnosti interpretace pozdně renesanční aristokratické rezidence.

V životopise Petra Voka Václav Břežan k 5. srpnu 1582, že „v středu po Proměnění Páně se sjeli na Kratochvíli v oboře Netolické páni bratří z Rožmberka, poněvadž pan vladař umínil slavné stavení tu vyzdvihnouti, rady pana bratra v tom doložiti se chtěje.“ Označení „slavné stavení“ slouží Ondřeji Jakubcovi v habilitační práci jako její hlavní titul, který upřesňuje v podtitulu: Vila Kratochvíle a možnosti interpretace pozdně renesanční aristokratické rezidence. Tato jedna věta v Břežanově životopise jako by naznačovala výjimečnost stavby, budoucí architekturu, která nezapadá zcela do tehdy běžných stavebních typů. To, že se porady účastnil nejen budoucí stavebník, ale i jeho bratr, svědčí o tom, že také on svými znalostmi získanými na cestě po Evropě přispěl svým dílem, radami k budování mimořádně zajímavého architektonického díla.

Vilém z Rožmberka poznal podobný typ venkovského sídla už jako chlapec, když byl poslán do katedrální školy v Pasově. Těšil se přízni vědy- a uměnímilovného biskupa Wolfganga ze Salmu, který ho zval na své venkovské sídlo na zámku Hackelberg, vybavené vším, co sloužilo urozené a učené společnosti k zábavě a odpočinku. Také pobyt na dvoře Ferdinanda I. ve Vídni byl pro mladičkého - tehdy už - vladaře rožmberského domu inspirující a poučný z hlediska nezbytné dobové reprezentace a komfortu dvorského života. Cesta do Itálie s družinou arcivévody Maxmiliána II. znamenala ideální možnost poznání a inspirace díky návštěvám některých z nejpřednějších italských vévodských rezidencí. Vilém z Rožmberka byl zaujat nejen rozmanitostí a účelem jejich architektury, ale také nádherou výzdoby a nákladností života.

Jeho bratr Petr Vok mohl do diskuze o budoucí stavbě v Kratochvíli přispět svými zkušenostmi z putování německými zeměmi, nizozemskými provinciemi a odtud výletem až do jihovýchodní Anglie. Inspirace vlastními zkušenostmi obou bratří byla nepochybně důležitá, sehrála svou roli při Vilémově rozhodnutí o „formátu“ budoucí stavby, o její podobě, účelu a využití, ale i o poslání, které měla prezentovat na venek i ve vnitřních prostorách stavení samého. V obsáhlém textu připomíná Ondřej Jakubec stavby vykazující od antiky do současnosti podobné formy, přináší vyčerpávající přehled o dílech, která tak či

onak fungovala v rámci urozených dvorů jako venkovské či předměstské rezidence velmožů a byla ve větší či menší míře předobrazem Kratochvíle. Upozorňuje, že jejich účelem nebylo jen místo pro společenskou zábavu panstva a příležitost pro oblíbený tělesný pohyb na čerstvém venkovském vzduchu. Sloužila také jako místo intelektuálních setkání, kontempace, důvěrných diplomatických jednání, léčebné pobyty a mnohé další způsoby využití. S tímto širokým spektrem poslání budoval Vilém z Rožmberka svoji Kratochvíli – nesloužila jen jako „Kurzweil“, místo zábavy, jako lovecký zámek, jako ozdravné venkovské sídlo. Její malířská a sochařská výzdoba svědčí o tom, že byla vybírána záměrně tak, aby podala výpověď o osobě svého stavebníka a o jeho intelektuálních kvalitách, aby tak oslovila návštěvníky tohoto honosného sídla a pro budoucí generace uchovala poselství o jeho slavném rodu a jeho činech.

Právě část Jakubcovy práce o výzdobě Kratochvíle je pro mě osobně nejzajímavější především ve vztahu k císařskému dvoru, a to všech tří císařů, jejichž byl Vilém z Rožmberka vysokým hodnostářem. Sofistikovaný výzdobný program této vily rozhodně převyšoval náplň výzdoby sídel jiných vysoko postavených velmožů v českých zemích. Analogie se nabízejí především na vévodských dvorech v Itálii, v Bavorsku, v královských rezidencích ve Francii. Proto je třeba se ptát, co stálo za jejím konceptem, existovalo-li nějaké „libreto“, podle kterého se na Kratochvíli pracovalo, a jestli ano, kdo mohl být jeho autorem? Základní rámec výzdoby, její „ideologické“ vyznění musel nepochybně rozhodnout stavebník sám. Sotva však sám shromáždil vhodné grafické předlohy a sestavil je do smysluplných celků – nejspíše je schválil, pokud mu byly předloženy. To, že tvůrci malířské a štukové výzdoby Kratochvíle pracovali podle stanoveného programu s grafickými předlohami, bylo obvyklé. Že však měli k dispozici vzory, které byly vytištěny jen několik málo let před, někdy dokonce ve stejné době, kdy byly použity v interiérech stavby, je vskutku pozoruhodné. Vybral si Vilém z Rožmberka ve své grafické sbírce vhodné cykly, nebo pověřil někoho, aby pro dané téma našel vhodné předlohy? Byl to Georg Widmann, který sledoval trh s grafickými listy, aktualizoval recentními nákupy v ateliéru svou zásobnici motivů, které mohl upotřebit ke své práci? Na tyto otázky asi i v budoucnu sotva najdeme uspokojující odpovědi.

Jakubcův podrobný rozbor malířské a sochařské výzdoby Kratochvíle dovoluje chápat ji jako osobní výpověď Vilémovu, jako svědectví o jeho vidění světa, o jeho sebevědomí, o snaze vybudovat na zelené louce stavbu, která by odpovídala formou i obsahem rezidencím

nejurozenějších evropských dvorů, a také svědčila o nejnějnější touze Vilémově, zajistit pokračování rožmberského rodu narozením jeho následovníka.

Jako ideový poradce mohl do jisté míry snad sloužit např. Jacopo Strada, jehož kontakty s Vilémem z Rožmberka jsou nepochybné a písemně doložené. Nebyly to jen kresby Trajánova sloupu, které si Rožmberk od Strady koupil, měl jistě také v nějaké podobě (kreslené či tištěné) jeho *Imagines omnium numismatum*.., životopisy římských císařů s vyobrazením jejich portrétů na mincích. Ty byly nepochybně předlohami pro výzdobu dnes už neexistujícího podřímší vily, jak je vidět na obraze s pohledem na Kratochvíli a okolí od Jindřicha de Verle z roku 1686. Ozvuky výzdoby Palazza del Te v malířské a ve štukové výzdobě Kratochvíle mohly být např. rovněž prostředkovány rodinou Stradů – v roce 1567 poslal Jacopo svého syna Ottavia do Mantovy, aby tam dohlížel na malíře, kteří tam pro něho kopírovali výzdobu Palazza del Te. A jak bylo zvykem obou Stradů, kreslené předlohy nechávali kopírovat ve své dílně v mnoha exemplářích a prodávali či darovali je urozeným zájemcům. Možná něco napoví v minulém roce obhájená a konečně v tištěné podobě přístupná disertace Dirka Jansena, monografie Jacopa Strady, v níž je jedna kapitola věnovaná také Vilémovi z Rožmberka. Nelze ovšem ani vyloučit, že se Rožmberk mohl obrátit s žádostí o literární libreto na některou z humanisticky vzdělaných osob pražského císařského dvora.

Umělci působící na dvoře Rudolfa II. se na výzdobě Kratochvíle nijak neuplatnili, ani nemohli, většina z nich se teprve do Prahy chystala. Zato tu byly ve velkém k dostání grafické listy ze všech koutů Evropy. Trh s nimi tehdy už čile delší dobu kvetl ve Vladislavském sále, kde mj. prodávala např. také žena syna Virgila Solise, který se usadil v Praze a šířil dál oblíbené ryté předlohy i po otcově smrti. Grafické listy z celé Evropy se na pulty krámů ve Vladislavském sále dostávaly jen s minimálním časovým zpožděním, kde je mohl nakoupit pro svou grafickou sbírku, ale i pro umělce, kteří pracovali na výzdobě Kratochvíle sám Vilém z Rožmberka.

Ve své habilitační práci vyčerpал Ondřej Jakubec všechny dostupné zdroje k objasnění vzniku, podoby a ideového poselství „slavného stavení“, Kratochvíle, ať už ho kdo bude označovat jako vilu, venkovskou rezidenci, lovecký zámeček či jinak. Že to bylo skutečně slavné stavení, o tom svědčí mj. také fakt, že císař Rudolf II., když Kratochvíli získal, nechal si poslat její podrobnou dokumentaci v plánech, podobu vnějšku i interiérů stavby, ale také okolní krajiny

v kresbách. Zámek v Českém Krumlově, který v té době rovněž získal, osobně navštívil byť jen krátce v roce 1578. Svou novou venkovskou rezidenci si mohl tehdy prohlédnout zatím alespoň v zástupné papírové dokumentaci. Reálnou podobu bohužel nikdy nepoznal.

Habilitační práce Ondřeje Jakubce nevynechává žádnou možnost interpretovat stavbu Kratochvíle z nejrůznějších možných aspektů, dokládá mimořádnost její architektury, mnoha vrstev významů její výzdoby, které svědčí o propracovaném programu stavby. Jestliže zůstávají některé otázky nezodpovězeny, je to proto, že chybějí prameny, které by je pomohly objasnit. Pro badatele zabývající se uměním na dvoře Rudolfa II., ke kterým patřím i já, je to významný impuls pro další úvahy o úloze posledních dvou Rožmberků v umění té doby nejen na rožmberském teritoriu.

Habilitační práce Mgr. Ondřeje Jakubce, Ph.D. *„Slavné stavení“ posledních Rožmberků. Vila Kratochvíle a možnosti interpretace pozdně renesanční aristokratické rezidence* splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v oboru. Proto ji vřele doporučuji k habilitačním řízení.

PhDr. Eliška Fučíková, CSc

Praha, 25. 1. 2016